

Твердохліб Т. С.,
д-р. пед. наук,
доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК УМОВА СВІДОМОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Видатні педагоги сучасності у своїх працях доводили виключне значення формування моральності особистості в шкільні роки. Моральні норми, засвоєні в період учнівства, переважно перетворюються в стійкі моральні цінності особистості, які формують її духовний стрижень і в дорослому житті. Василь Сухомлинський стверджував, що «...непорушна основа морального переконання закладається в дитинстві і ранньому підлітковому віці, коли добро і зло, честь і безчестя, справедливість і несправедливість доступні розумінню дитини лише за умови яскравої наочності, очевидності морального сенсу того, що він бачить, робить, спостерігає» [2, с.170]. Зважаючи на це, в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) є необхідною реалізація продуманої системи виховних впливів, яка мала б на меті формування академічної доброчесності здобувачів загальної середньої освіти.

На жаль, у сучасній середній школі проблемі виховання академічно доброчесних учнів не приділяється належна увага, учителі майже не займаються формуванням академічних чеснот школярів. Зокрема, про це свідчать матеріали звіту «Огляди Організації економічного співробітництва і розвитку на тему доброчесності в освіті: Україна 2017», результати сфокусованих групових інтерв'ю з батьками та вчителями старших класів (2018 р.), матеріали віртуального круглого столу «Академічна доброчесність у загальній середній освіті» (2018 р.), які

аналізуються в роботі Н. Шліхти та І. Шліхти «Виховуємо академічну доброчесність в школі : методичні вказівки для вчителів» [3, с.15-17].

Щоб зрозуміти, наскільки результати, представлені в означених документах, відбивають специфіку Харківщини в аспекті досліджуваної проблеми, у березні 2021 р. проводилося окреме опитування студентів Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. До анкетування було залучено 97 здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2-й курс) різних факультетів. Можемо стверджувати, що така вибірка є репрезентативною, оскільки надає можливість побачити, як реалізовувалися принципи академічної доброчесності більше ніж в дев'яноста ЗЗСО регіону, в яких здобували середню освіту респонденти. Можливість анонімності, «свіжість» спогадів про школу, відсутність важелів впливу з боку школи і вчителів сприяли об'єктивності результатів дослідження.

Студентам пропонувалося відповісти на питання, які стосувалися їхнього шкільного життя. Ґрунтуючись на відповідях здобувачів вищої освіти, встановлено, що лише в 37 % шкіл здійснювалася певна просвіта з питань академічної доброчесності. Вивчення відповідей студентів також свідчить про широке розповсюдження плагіату в школі: тільки 25,9 % опитаних не видавали за свої знайдені в Інтернеті творчі роботи. Найбільше питань анкети присвячувалося такому виду академічного шахрайства як списування. У результаті аналізу відповідей респондентів встановлено, що списування є дуже поширеним у школах Харківщини. Показовим є відповідь на питання: «Чи погоджуєтесь з твердженням, що українці – це нація, яка списує?». Цілком погодилося 5,6 % опитаних студентів, частково – 61,1 %, не погодилося – 33,3 %. Розповсюдженим також є використання посібників «Готові домашні завдання», оскільки лише 9,3 % респондентів ними ніколи не користувалися. Ці результати анкетування підтверджують інформацію представлену в звіті «Огляди Організації економічного співробітництва і розвитку на тему доброчесності в освіті: Україна 2017», документах, укладених за

результатами сфокусованих групових інтерв'ю з батьками та вчителями старших класів, віртуального круглого столу «Академічна доброчесність у загальній середній освіті». Розбіжності з цими документами виявилися тільки в питанні поширення в школах примусового репетиторства. В означених документах зазначається про розповсюдженість такого явища, проте 96,3 % респондентів нашого дослідження стверджують, що ніколи не було випадків, коли вчитель давав зрозуміти учневі, що для отримання гарної оцінки необхідно відвідувати у цього педагога додаткові платні заняття.

Як бачимо, сьогодні є нагальна необхідність активізації в ЗЗСО виховної роботи, яка спрямована на формування академічних чеснот школярів. За умови реалізації політики академічної доброчесності в школі, відбулася б зміна мети і завдань діяльності закладів вищої освіти (ЗВО) в даному аспекті. Якщо зараз професорсько-викладацький склад ЗВО переважно займається трансформацією, зміною установок студентів до власної навчальної, навчально-дослідної та науково-дослідної діяльності, то реалізація такої системи надала б можливість укорінювати, розвивати і доповнювати академічні чесноти, засвоєні в ЗЗСО.

Погоджуємося з думкою Марії Рогожі, що впровадження ідей академічної доброчесності в практику середньої школи зумовлює високі моральні стандарти діяльності вчителя. В той же час вона буде сприяти викоріненню шахрайства учнів в навчальному процесі, внаслідок чого відбудеться підвищення якості підготовки учнів до подальшого життя взагалі і навчання в ЗВО, зокрема [1, с. 240-241]. Функціонування ефективної системи забезпечення академічної доброчесності здобувачів освіти на всіх її рівнях зумовить появу академічно доброчесних учнів, студентів, науковців.

Педагогічні ЗВО мають надати середній школі допомогу в підготовці учнів, які володіють академічними чеснотами. Нами виокремлено три основних напрями, за якими має відбуватись сприяння школі в означеному аспекті:

- підготовка доброчесних учителів ЗЗСО;

- створення наукового підґрунтя для формування академічної доброчесності учнів та педагогічних працівників;
- розробка відповідного навчально-методичного забезпечення.

Отже, сьогодні важливо налагодити взаємодію вищої і середньої школи в досліджуваному аспекті. У такий спосіб буде підтримуватись і розвиватись ідея академічної доброчесності як ідеологія. Це буде сприяти стійкому уявленню широких прошарків населення про цінність правдивості, довіри, чесності, поваги, відповідальності, законослухняності в навчальному процесі закладів освіти різних рівнів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рогожа М. Academic Integrity как идеология в практике школьного образования: постановка проблемы (этический аспект). *Интеллектуальная культура Беларуси: когнитивный и прогностический потенциал социально-философского знания* : материалы IV междунар. науч. конф. (14–15 ноября 2019 г.). Минск, С. 238-241.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5 т. / редкол.: Дзеверін О. Г. (гол.), Черпінський М. В. та ін. Київ : Рад. шк., 1977. Т. 5. 639 с.
3. Шліхта Н., Шліхта І. Виховуємо академічну доброчесність в школі: методичні вказівки для вчителів. Київ, 2019. 81 с.